

LBRIS

We know  
books

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

# Földrajz

VII. osztály

Silviu Neguț  
Carmen-Camelia Rădulescu  
Ionuț Popa

art Klett

## Old. Lecke

**1. TANÍTÁSI EGYSÉG**

Ázsia. Földrajzi jellemzés

- 8 L1: Bevezetés a Kontinensek földrajzába  
 12 L2: Földrajzi fekvés. Partvonal: öblök, szigetek, félszigetek és tengersizorsók  
 14 L3: A domborzat – általános jellemzők és nagytájak. A Himalája hegység  
 18 L4: Vízrajza – általános jellemzők. Folyamok és tavak  
 22 L5: Éghajlati különbségek. A Monzun  
 24 L6: Az élővilág változatossága  
 25 Ismétlés és önértékelés  
 26 L7: Politikai térkép  
 28 L8: Változatos népesség  
 30 L9: Legnagyobb városi agglomerációk  
 32 L10: Természeti erőforrások  
 34 L11: Gazdasági tevékenységek. Regionális gazdasági különbségek  
 36 L12: Esettanulmány: India, Kína, Japán, Észak- és Dél-Korea, Törökország (választható)  
 44 L13: Esettanulmány: Ázsia napjaink világában  
 46 Ismétlés és önértékelés  
 47 Témazáró teszt

**2. TANÍTÁSI EGYSÉG**

Afrika. Földrajzi jellemzés

- 50 L1: Földrajzi fekvése. Partvonal  
 52 L2: Domborzata – általános jellemzők. Nagy-hasadékvölgy  
 55 L3: Vízrajz  
 58 L4: Éghajlat és élővilág – általános jellemzők  
 61 Ismétlés és önértékelés  
 62 L5: Afrika politikai térképe  
 63 L6: Demográfiai helyzet  
 65 L7: Afrika nagyvárosai  
 66 L8: Esettanulmány: Afrika jelenkori problémái  
 68 L9: Esettanulmány: Egyiptom, Kongói Demokratikus Köztársaság, Dél-afrikai Köztársaság (választható)  
 74 Ismétlés és önértékelés  
 75 Témazáró teszt

**3. TANÍTÁSI EGYSÉG**

Észak-Amerika és Dél-Amerika. Földrajzi jellemzés

- 78 L1: Fekvése. Partvonal  
 80 L2: Domborzata – általános jellemzők. A Pacifikus hegységrendszer  
 83 L3: Vízrajz – általános jellemzők. Folyók és tavak  
 86 L4: Éghajlati és biogeográfiai különbségek  
 89 Ismétlés és önértékelés  
 90 L5: Amerika politikai térképe és területi különbségei  
 92 L6: Változatos népesség  
 94 L7: Városi települések  
 96 L8: Regionális gazdasági különbségek  
 98 L9: Esettanulmány: Amerikai Egyesült Államok, Brazília (választható)  
 102 Ismétlés és önértékelés  
 103 Témazáró teszt

**4. TANÍTÁSI EGYSÉG**

Ausztrália és Óceánia. Antarktisz. Földrajzi jellemzés

- 106 L1: Ausztrália – Általános földrajzi jellemzés  
 107 Esettanulmány: Ausztrália egyedi élővilága  
 110 L2: Óceánia – földrajzi sajátosságok  
 112 Esettanulmány: Új-Zéland  
 114 L3: Antarktisz – Földrajzi egyediségének elemei  
 116 Ismétlés és önértékelés  
 117 Témazáró teszt

**5. TANÍTÁSI EGYSÉG**

A földrajzi környezet elemei

- 120 L1: Környezeti elemek és a köztük lévő kapcsolatok  
 122 L2: A környezet állapotának romlása, a világ jelenkori problémája  
 124 L3: Környezetünk globális változásai  
 126 Év végi felmérés

## Sajátos kompetenciák

1.1., 1.2., 2.1., 2.2., 2.3., 3.1., 3.2., 3.3., 3.4., 4.1., 4.2., 4.3., 4.4.

1.1., 1.2., 2.1., 2.2., 2.3., 3.1., 3.2., 3.3., 3.4., 4.1., 4.2., 4.3., 4.4.

1.1., 1.2., 2.1., 2.2., 2.3., 3.1., 3.2., 3.3., 3.4., 4.1., 4.2., 4.3., 4.4.

1.1., 1.2., 2.1., 2.2., 2.3., 3.1., 3.2., 3.3., 3.4., 4.1., 4.2., 4.3., 4.4.

1.1., 1.2., 2.2., 2.3., 3.1., 4.1., 4.2., 4.3., 4.4.

## Általános kompetenciák

1. Sajátos szaknyelv és módszerek használata a földrajzi valóság bemutatására
2. A földrajzi valóság térbeli és időbeli vonatkoztatása térképi ábrázolásokon
3. A földrajzi tér tanulmányozása, kapcsolatot teremtve a más iskolai tananyagokban megszerzett ismeretekkel
4. A mindennapi életben alkalmazható kutatási eljárás kidolgozása az élethosszig tartó tanulás szellemében

## Sajátos kompetenciák

- 1.1 Különböző szöveggörnyezetekben szereplő földrajzi kifejezések értelmének saját szavakkal történő meghatározása
- 1.2 Adott földrajzi téma alapján szöveg kidolgozása megadott kifejezéseket használva
- 2.1 Földrajzi tényezők helyének megállapítása térképi ábrázolásokon
- 2.2 Földrajzi jelenségek és folyamatok értelmezése grafikus és térképi ábrázolások alapján
- 2.3 Adott földrajzi tényezők és jelenségek megfeleltetése grafikus és térképi ábrázolásokkal
- 3.1 Földrajzi jellegű adatok rangsorolása IKT/GIS eszközök, illetve matematikai és tudományos módszerek segítségével
- 3.2 Projektek/esettanulmányok elkészítése IKT/GIS eszközök használatával
- 3.3 A földrajzi valóság természeti, társadalmi és kulturális sokszínűségének magyarázata tantárgyak közötti kapcsolatokat teremtve
- 3.4 A világörökség bemutatása különböző források felhasználásával
- 4.1 Egyes kutatási módszerek használata
- 4.2 Egyes tényezők, jelenségek és folyamatok rangsorolása földrajzi jellegük alapján
- 4.3 A földrajzi környezet egyes tényezői, jelenségei és folyamatai közötti kapcsolatok magyarázata
- 4.4 Megoldások azonosítása a földrajzi környezet védelmére

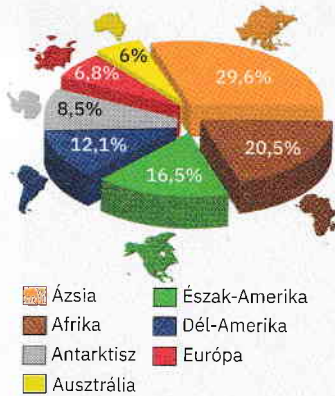


## Bevezetés a Kontinensek Földrajzába

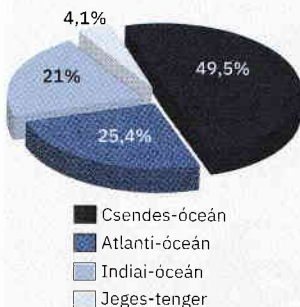
### TUJTAD?



Kürénéi Eratoszthenész (284 – 202 Kr.e.), ókori görög földrajztudós és csillagász vezette be először a szélességi és hosszúsági körökön alapuló koordináta-rendszert. Szintén ő volt az, akinek elsőként sikerült kiszámítani, figyelemreméltó pontossággal, a Föld egyenlítői kerületét.



Kontinensek területi aránya



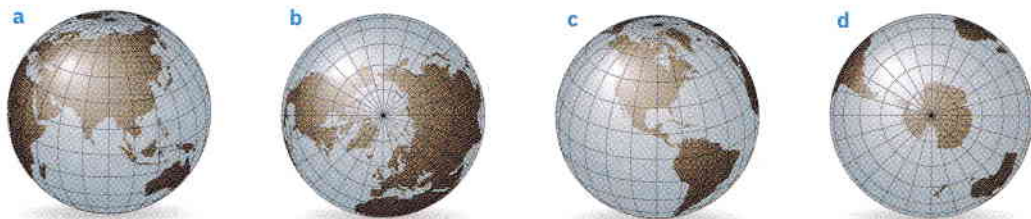
Óceánok területi aránya



### Alkalmazom

Emlékezz vissza a földrajzórán tanultakra, hogy mi az *Egyenlítő* és a *Kezdő hosszúsági kör* (meridián, délkör) valamint arra is, hogy mit tudsz a szélességi és hosszúsági körökről és fokokról.

A Föld felszínén, szélességi és hosszúsági viszonylatban négy félgömböt tudunk elkülöníteni, melyeket az alábbi képeken ábrázoltunk.



Készíts a füzetedbe egy, az alábbihoz hasonló, táblázatot, és egészítsd ki a megfelelő félgömb nevével, és az azt ábrázoló kép betűjelével.

|   |                           |
|---|---------------------------|
| Az Egyenlítőhöz viszonyítva a Földön két félgömböt különíthetünk el:                          | ..... félgömb, ..... betű |
|   | ..... félgömb, ..... betű |
| A kezdő és a 180°-os hosszúsági körökhöz viszonyítva a Földön két félgömböt különíthetünk el: | ..... félgömb, ..... betű |
|   | ..... félgömb, ..... betű |



### Kritikai elemzés

- A mellékelt grafikonok és táblázatok információi alapján jellemezd a Föld kontinenseit és óceánjait kiterjedésük szerint.
- Nevezd meg azt az óceánt, mely tengerszorosok révén összeköttetésben van a Föld összes többi óceánjával!
- Számítsd ki hány km a távolság függőlegesen a Föld legmagasabb és a legmélyebb pontja között!
- Magyarázd meg, miért nevezik a déli félgömböt *Óceáni féltékének* az északi félgömb pedig miért viseli a *szárazföldi féltéke* nevet?

| Kontinens     | Felszíne (mill. km <sup>2</sup> ) | Legnagyobb magasság                 |
|---------------|-----------------------------------|-------------------------------------|
| Ázsia         | 44,5                              | 8 850 m – Csomolungma/Everest csúcs |
| Afrika        | 30,2                              | 5 895 m – Kilimandzsáro csúcs       |
| Észak-Amerika | 24,7                              | 6 194 m – McKinley/Denali csúcs     |
| Dél-Amerika   | 17,8                              | 6 962 m – Aconcagua csúcs           |
| Antarktisz    | 14,0                              | 4 892 m – Mount Vinson csúcs        |
| Európa        | 10,1                              | 5 642 m – Elbrusz csúcs             |
| Ausztrália    | 8,5                               | 2 230 m – Kosciuszko csúcs          |

| Óceán        | Felszíne (mill. km <sup>2</sup> ) | Legnagyobb mélység         |
|--------------|-----------------------------------|----------------------------|
| Csendes      | 180                               | 11 033 m – Mariana-árok    |
| Atlanti      | 92                                | 9 219 m – Puerto Rico-árok |
| Indiai       | 76                                | 7 450 m – Jávai-árok       |
| Jeges-tenger | 14                                | 5 499 m – Nansen-medence   |



A vízzel és szárazfölddel borított felszínnek aránya

**Felfedezem**

A szárazföld felosztása *hét kontinensre*, a nagy vízfelszínéké pedig *négy óceánra* a földfelszín klasszikus osztályozását jelenti. Azonban a kontinenseket és óceánokat másképp is csoportosíthatjuk. Például, Észak- és Dél-Amerikát tekinthetjük csak egy kontinensnek, egyszerűen Amerikának nevezve.

Figyelembe véve Ázsia óriási kiterjedését, Európa egy félszigetként jelenik meg, főként, hogy az európai szárazföld nyugat felé fokozatosan elkeskenyedik. Ezért számos földrajztudós ezt a kontinentális felszínt Euráziának nevezi. Ebben az esetben a Földön csak *öt kontinens* lenne.

Különböző vélemények léteznek az óceánokkal kapcsolatban is. Egyes szakértők *öt óceánról* beszélnek, úgy gondolva, hogy Antarktisz egy önálló óceán veszi körül, melyet *Déli-óceánnak* neveznek. Ez adódik hozzá a már ismert másik négy óceánhoz.



- 1 Jegyezd le az *öt kontinens* nevét területük növekvő sorrendjében.
- 2 Állapítsd meg, hogy az alábbi kijelentések igazak vagy hamisak. Írd válaszaidat a füzetbe az alábbi módon:
  - a – I vagy a – H.
  - a Amennyiben a két „Amerika” egy kontinenset alkotna, ennek legnagyobb magassága a McKinley csúcs lenne.
  - b Az óceánok felosztási módjától függetlenül, az egyetlen, melynek területe nem módosul, az a Jeges-tenger.

**ANTARKTISZ VAGY ANTARKTIKA?**

A szakértők többsége úgy véli, hogyha a Déli-Sark jégtakarója eltűnne, a kontinens egy szigetcsoportot alkotna. Ezt a szigetcsoportot „Antarktikának” nevezték el. *Antarktisz* pedig a tulajdonképpeni kontinens megnevezése, mely Antarktikt és az egészen a 60°. déli szélességi körig nyúló szigetcsoportokat jelenti.

**Kritikai elemzés**

A kontinensek helyzete folyamatosan változik. 200 millió évvel ezelőtt az összes kontinens egy tömböt alkotott, melyet Pangea szuperkontinensnek neveztek, ezt egyetlen, *Panthalassa* nevű óceán vette körül (1 fotó).

Később Pangea két kontinentális tömbre szakadt: *Laurázsia* (mely magába foglalta Észak-Amerikát, Európát és Ázsiát) és *Gondwana* (ehhez tartozott Dél-Amerika, Afrika, Ausztrália és Antarktisz) (2 fotó).

Ebből a két szárazföldből különültek el aztán a jelenleg ismert kontinensek (3 fotó). A folyamat, melynek révén a kontinensek közelednek vagy távolodnak egymástól, jelenleg is zajlik (4 fotó), és hatására, 200 millió év múlva egy új szuperkontinens fog létrejönni, melynek neve *Pangea Ultima* (5 fotó).  
 Elemezd a 3, 4 és 5 fotókat. Melyik óceán területe növekszik majd meg? Azonosítsd az ábrázolási hibát az 5 fotón.

**Megjegyzem**

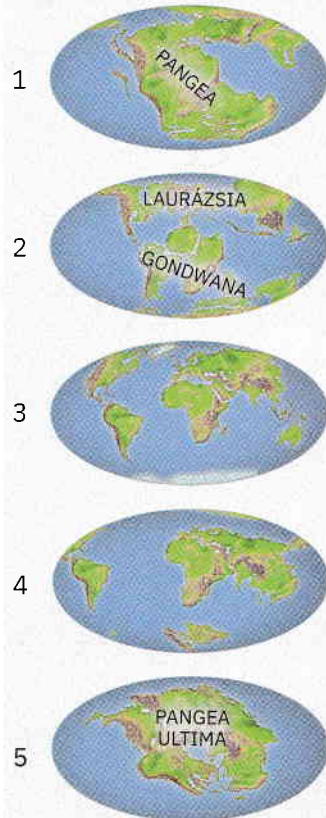
A Föld, az egyetlen bolygó a Naprendszerben, melynek felszínén a víz cseppfolyós állapotban is megtalálható. Bolygónkon a cseppfolyós víz és az atmoszféra védelme nélkül nem lenne lehetőség az életre.

Az óceánok és tengerek jelentik azt a közeget, ahol megjelent és fejlődött az élet, később, évmilliók múltán, az élőlények „meghódították” a szárazföldeket.

Nekünk, embereknek, a kontinensek jelentik a felszínt, melyen élünk, és melyet tevékenységünk révén, folyamatosan alakítunk.

Mindegyik kontinens más és más természetföldrajzi és társadalomföldrajzi jellegzetességekkel bír, és ezek a regionális különbségek vezettek a Kontinensek földrajzának megjelenéséhez, a földrajznak azon ágához, mely az egyes kontinenseket a maguk teljességében tanulmányozza.

A Föld kontinensei. Múlt, jelen, jövő



1TE

# Ázsia. Földrajzi jellemezés

Természetföldrajzi szempontból Ázsia a „legek” kontinense:

- A legnagyobb területű (44,5 mill. km<sup>2</sup>), és itt a legnagyobb a tengerszinthez viszonyított magasságok szélső értékei közötti különbség (–427 m a Holt-tenger partján és 8850 m a Csomolungma/Everest csúcson);
- az egyetlen kontinens, ahol 8000 méternél magasabb hegyeket találunk;
- itt találjuk a Föld leghidegebb lakott települését, Ojmjakont, ahol –71,2 °C-os hőmérsékletet is mértek, és a „csapadék-pólust”, Cherrapunji-t (Assam, India), ahol egyik évben mintegy 23000 mm-nyi csapadék hullott.

Természeti környezet 12

Földrajzi fekvése, domborzata, vízrajza, éghajlata, biogeográfiai ellentétei

Ismétlés és önértékelés 25

Társadalomföldrajzi elemek 26

Politikai térképe, népessége, települések, környezeti erőforrások, gazdaság

Esettanulmány 36

Néhány ország földrajzi jellegzetességei:  
India, Kína, Japán, Észak- és Dél-Korea, Törökország (választható)

Esettanulmány 44

Ázsia a kortárs világban

Ismétlés és önértékelés 46

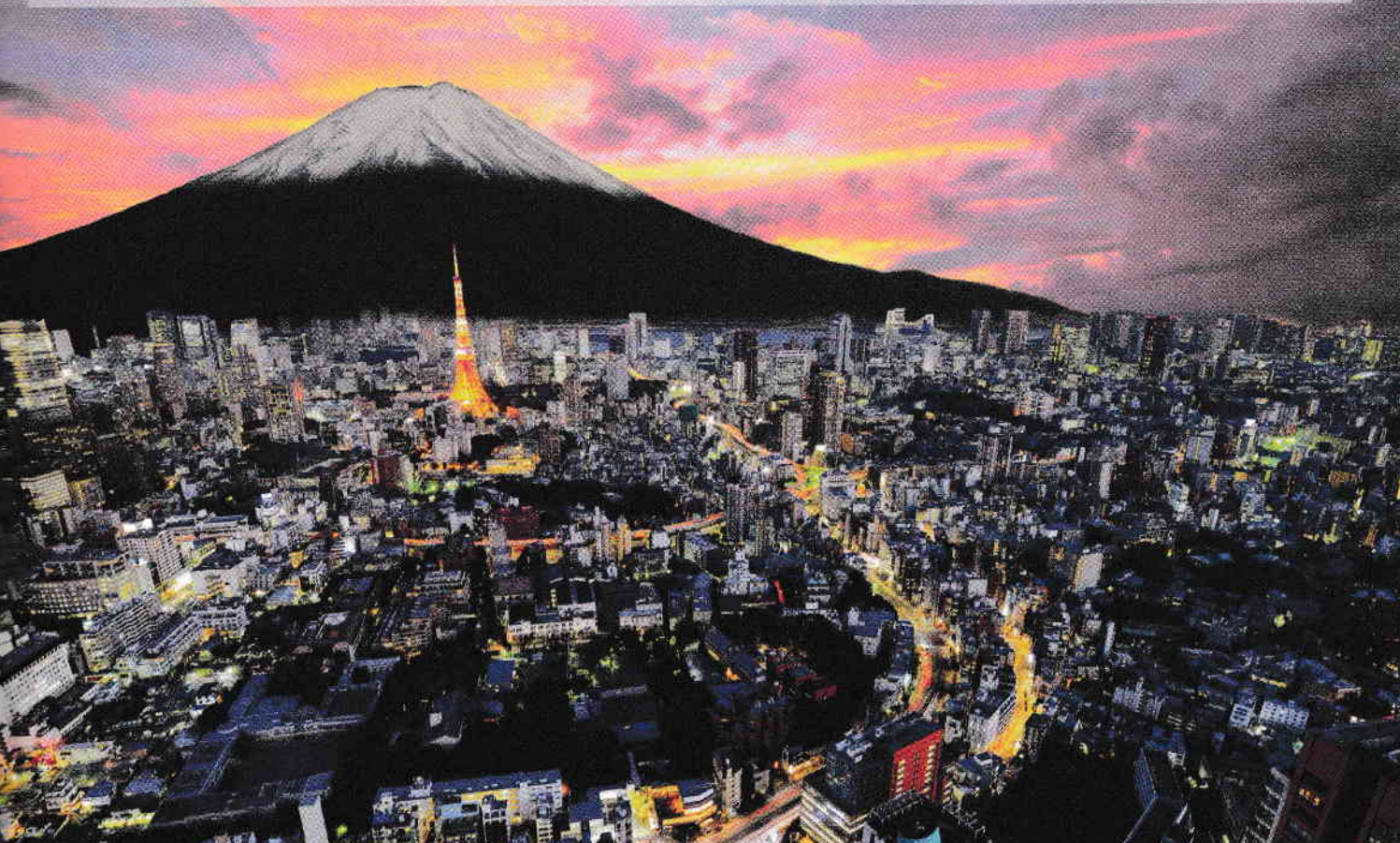
Témazáró teszt 47

# ÁZIÁSI We know

Ázsia a legnépesebb kontinens (több mint 4,6 milliárd lakója van, vagyis a Föld népességének kb. 60%-a); Ázsiában találjuk a világ két legnépesebb országát (Kína és India, mindkettő egy milliárd fölötti lakossal), a legsűrűbben lakott várost (Dakka népsűrűsége 47400 fő/ km<sup>2</sup>) és a legnagyobb megalopoliszt (Tokió, több mint 37,5 millió lakossal).



A közép-ázsiai hegyek és sztyeppék nomád pásztorainak elzárt falusi közösségeitől, a technológia hazáiként megjelenő kínai, dél-koreai vagy japán metropoliszokig, Ázsia gazdaságát óriási ellentétek jellemzik. Habár a városodás aránya még átlagban 50% alatti (49,9%), ennek ellenére Ázsiában található a legtöbb, 10 milliónál népesebb város a világon (a világ 10 legnagyobb konurbációja közül 7).



## Földrajzi fekvése. Partvonala: öblök, szigetek, félszigetek és tengerszorosok

### TUDOM

Emlékezz vissza, mely kontinensek egységes neve *Eurázsia*, és milyen partvonal formát jelent: az *öböl*, *sziget*, *félsziget*, *tengerszoros*, *fok*. Beszéljétek meg az osztályban, hogy melyek a nevezetes *szélességi és hosszúsági körök*.



Az oroszországi Jekatyerinburg közelében található obeliszk Európa és Ázsia „határát” jelzi



Ázsia legkeletibb pontjainak elhelyezkedése

### TUDDAD?

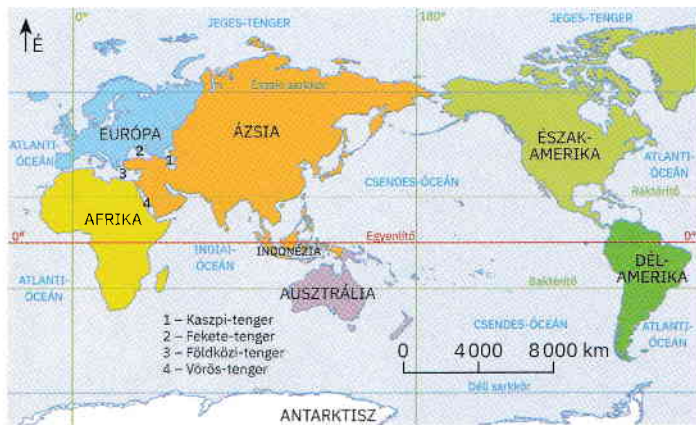
Az *Ázsia* elnevezés az asszír „asu” szóból ered, mely napkeletet jelent. Az elnevezést először az ókori görögök használták, az általuk ismert világtól keletre elhelyezkedő területek megnevezésére.

### Felfedezem

A térképet elemezve állapítsd meg az Ázsiát átszelő szélességi és hosszúsági köröket.

Olvasd el az alábbi kijelentéseket és állapítsd meg, hogy igazak vagy hamisak. Csak az igaz kijelentéseket jegyezd le!

- Az Egyenlítő áthalad az Indonéz szigetvilágon, amely földrajzilag Ázsiához tartozik.
- A 180°-os hosszúsági kör áthalad Ázsia legkeletibb pontján.
- Az ázsiai kontinens kiterjed a Föld mind a négy félgömbjére.
- Ázsián áthalad a Ráktérítő és az Északi sarkkör.



Ázsia – földrajzi fekvése

### Megjegyzem

A szárazföldi területet tekintve Ázsia az északi féltekén helyezkedik el, a Tajmir-félsziget *Cseljuszkin-foka* (északon) és a Maláj-félsziget *Tanjung Piai-foka* között (délen). Kelet-nyugati irányban Ázsia mindkét féltekére kiterjed, nyugaton az Kis-Ázsiai-félsziget *Baba-fokától* a legkeletibb pontig, a Czukcs-félsziget *Gyezsnyev-fokáig*.

A partjai melletti szigetcsoportokat is figyelembe véve a legnagyobb felszínű szárazföld (44,5 mill. km<sup>2</sup>) kiterjed az északi és a déli féltekére, a földrajzi hosszúságok szerinti keleti és nyugati féltekére is: a Szevernaja Zemlja-szigetcsoport *Komszomolec-szigetétől* (északon) az indonéziai *Pamana-szigetig* (délen), a *Baba-foktól* (nyugaton) a Bering-szorosban fekvő legkeletibb *Nagy-Diomedé-szigetig*.

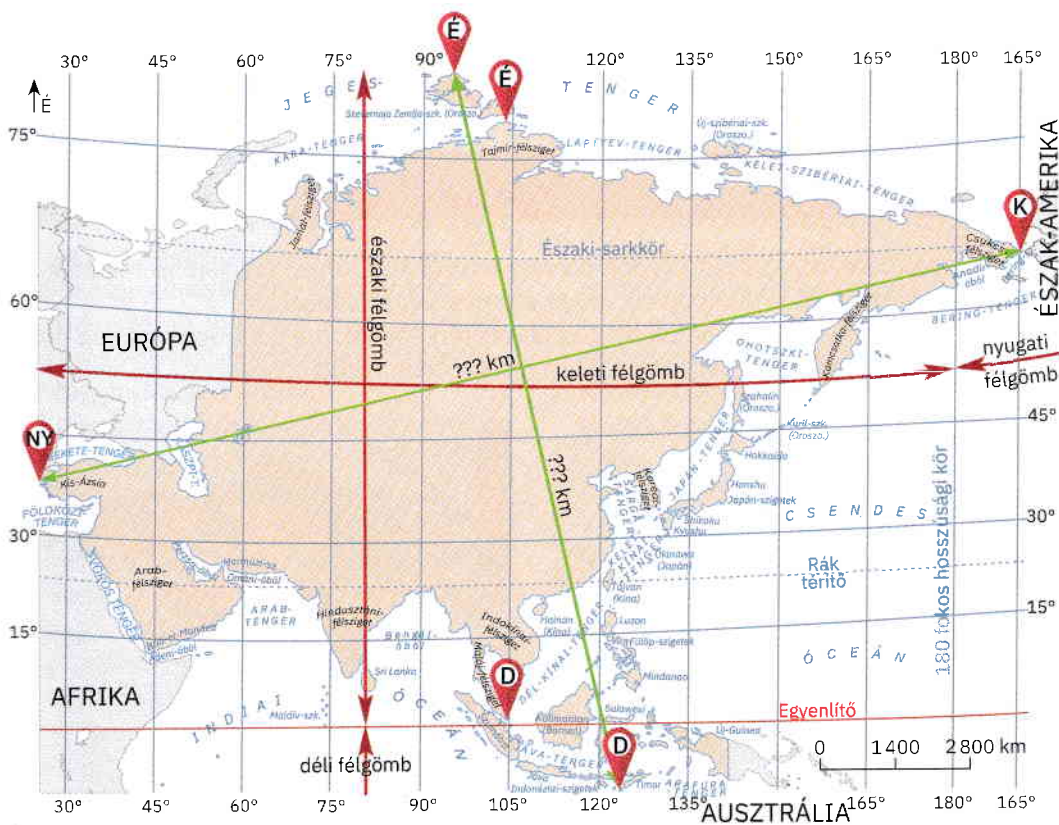
### Kritikai elemzés

Vizsgáld meg az alábbi táblázatot és a következő oldalon lévő térképet és azonosítsd Ázsia szélső pontjait. A földrajzi atlaszodban található Ázsia természetföldrajzi térképen keresd meg ezeket a pontokat!

| ÁZSIA (kontinentális része) |                 | ÁZSIA (szigetekkel együtt) |                 |
|-----------------------------|-----------------|----------------------------|-----------------|
| Szélső pont                 | Koordináta      | Szélső pont                | Koordináta      |
| É: Cseljuszkin-fok          | 77° 44' É. sz.  | É: Komszomolec-sziget      | 81° 12' É. sz.  |
| D: Tanjung Piai-fok         | 1° 15' É. sz.   | D: Pamana-sziget           | 11° D. sz.      |
| NY: Baba-fok                | 26° 03' K. h.   | NY: Baba-fok               | 26° 03' K. h.   |
| K: Gyezsnyev-fok            | 169° 39' Ny. h. | K: Nagy-Diomedé-sziget     | 169° 03' Ny. h. |

- Számítsd ki hány kilométer a távolság Ázsia szélső pontjai között K-Ny és É-D irányban.
- Számítsd ki, hány szélességi és

hosszúsági fokra terjed ki a Föld legnagyobb kontinense. Végezd el a számítást a kontinentális Ázsiára és a szigetekkel kiegészített területre is.



Ázsia – szélső pontok és partvonal

## Alkalmazom

Vizsgáld meg figyelmesen a fenti térképet, majd jegyezd le a füzetbe:

- az Ázsiát északról, keletről és délről határoló tengereket;
- a jelentősebb félszigeteket, szigeteket, öblöket és tengerszorosokat.

## Megjegyzem

Ázsia partvonalja erősen tagolt, sok öböl (Adeni, Perzsa, Bengáli) és félsziget (Arab, Hindusztáni, Indokínai) tarkítja, számtalan szigetcsoporthoz tömörülő sziget kíséri (Indonézia, Fülöp-szigetek, Japán), amelyek egy egész sor peremtengert választanak el. Ezek a három óceán (Arktikus, Csendes és Indiai) irányába nyitottak, vagy tengerszorosok révén érintkeznek azokkal.

Az északi partvidék az év legnagyobb részében fagyott, főleg alföldi, mocsaras területeket foglal magába tölcsértorkolatokkal, deltákkal és lagúnákkal, de léteznek fjordos magas partok is (a Kolima torkolatától a Gyezsnyev-fokig). Keleten a tektonikai mozgások és a lejtőmozgások hatására ria típusú magas partok jöttek létre (Kína és Korea dél-keleti részei), illetve mocsaras alacsony partszakaszok (Kína keleti része). A parttal párhuzamosan vulkáni szigetívek jelennek meg (a kép). Ázsia déli partjai alacsonyak, deltatorlatos, korallzátonyos (Ománi-öböl – b kép) vagy mangroves szakaszokkal. A Földközi-tenger és a Fekete-tenger (c kép) ázsiai partjai általában magas partok (hegyvidéki jellegűek).



## KUTATÁS

## Ázsia határai

Ázsia és Európa határát az elfogadott meggyezés szerint a Jeges-tengertől az Ural-hegységen, az Ural folyón, a Kaszpi-tengeren, a Kaukázus-hegységen, a Fekete-tengeren, a Boszporusz és a Dardanellák szorosain keresztül a Földközi-tengerig tartó vonal alkotja. Ez természetföldrajzi szempontból egyértelműnek tűnik, de politikai szempontból ez az „oka”, hogy egyes államok területe (például Oroszország, Kazahsztán, Törökország) mindkét földrészre kiterjed. Más a helyzet Ázsia dél-nyugati részében, a Sínai-félszigeten, amely ázsiai terület, de egy afrikai országhoz, Egyiptomhoz tartozik. Azokat az államokat, amelyeknek törzsterülete két földrészre is kiterjed, transzkontinentális országoknak nevezzük. Mutasd be azokat az előnyöket és hátrányokat, amelyek a transzkontinentális jellegből fakadnak.